

Pätevyys ja toteutuvuus

- CTL/CTL*

Lause (tilalause) P on pätevä mallissa $\mathcal{M}$ ($\mathcal{M} \models P$), jos jokaiselle mallin tilalle s , $\mathcal{M}, s \models P$.

Lause P on toteutuva, jos on olemassa malli $\mathcal{M}$ ja tila s siten, että $\mathcal{M}, s \models P$.

- LTL

Lause (polkulause) P on pätevä mallissa $\mathcal{M}$ ($\mathcal{M} \models P$), jos jokaiselle mallin täydelle polulle x , $\mathcal{M}, x \models P$.

Lause P on toteutuva, jos on olemassa malli $\mathcal{M}$ ja sen täysi polku x siten, että $\mathcal{M}, x \models P$.

- Lause on pätevä, jos se on pätevä jokaisessa mallissa.

Huom! Lause on pätevä, joss sen negaatio ei ole toteutuva.

- Mallintarkastuksen kannalta vastavuus:

CTL:

$$\mathcal{M}, s_0 \models P$$

LTL:

$$\mathcal{M}, x \models P$$

kaikilla täysillä poluilla

$$x = (s_0, \dots).$$

- CTL- ja LTL-operaattorit samantyyppisiä mutta tulkinnat eroavat!

- Mahdollisuuslauseita ei voida ilmaista LTL:llä.

Esimerkki. CTL-lauseelle **AGEFP** ei löydy vastaavaa LTL-lausetta.

Tarkastellaan LTL-lausetta **GFP**.

Lause **AGEFP** pätevä mallissa $\mathcal{M} = \langle S, R, v \rangle$:

$$S = \{s_0, s_1\}, R = \{\langle s_0, s_0 \rangle, \langle s_0, s_1 \rangle, \langle s_1, s_0 \rangle\},$$

$$v(s_0, P) = \text{false}, v(s_1, P) = \text{true}$$

mutta LTL-lause **GFP** ei ole pätevä: se on epätosi täydellä polulla $(s_0, s_0, s_0, \dots)$

CTL vs. LTL

- LTL-lauseen totuus määräytyy mallin antamien **täysien polkujen** perusteella.

- CTL-lauseen totuus määräytyy mallin $\mathcal{M} = \langle S, R, v \rangle$ antaman **laskentapuun** $\hat{\mathcal{M}} = \langle \hat{S}, \hat{R}, \hat{v} \rangle$ perusteella.

Teknisesti malli $\mathcal{M}$ voidaan "avata" laskentapuuksi $\hat{\mathcal{M}} = \langle \hat{S}, \hat{R}, \hat{v} \rangle$ missä solmut $\hat{S}$ ovat pareja $\langle s, n \rangle$ s.e. $s \in S$ ja n on luonnollinen luku (antaa kullekin puun tilalle yksikäsitteisen tunnisteen):

(i) aloittamalla tilasta $\langle s_0, 0 \rangle$,

(ii) avaamalla mallia käyttämällä sääntöä:

jos $\langle s, n \rangle \in \hat{S}$ ja sRt , niin $\langle t, m \rangle \in \hat{S}$ ja $\langle \langle s, n \rangle, \langle t, m \rangle \rangle \in \hat{R}$, missä m on uusi luonnollinen luku, joka ei ole muualla käytössä.

(iii) ottamalla valuaatioksi: $\hat{v}(\langle s, n \rangle, P) = v(s, P)$.

- Siis "on olemassa polku" -tyyppiset CTL-lauseet eivät ole ilmaistavissa LTL-lauseilla.

Esimerkki. CTL-lauseelle **EFP** ei löydy vastaavaa LTL-lausetta.

Tarkastellaan LTL-lausetta **FP**.

Lause ei ole pätevä y.o. mallissa $\mathcal{M}$: epätosi täydellä polulla

$$(s_0, s_0, s_0, \dots)$$

mutta lause **EFP** on pätevä.

- Reiluusominaisuudet eivät ole ilmaistavissa CTL-lauseina.

Esimerkki. LTL-lauseelle **FGQ** ei löydy vastaavaa CTL-lausetta.

Tarkastellaan edellä olevaa mallia $\mathcal{M}$, jossa

$$v(s_0, Q) = \text{true}, v(s_1, Q) = \text{false}$$

Lause **FGQ** on toteutuva (täysi polku $(s_0, s_0, \dots)$)

mutta CTL-lause **AFAGQ** ei ole eikä myöskään lause **EFAGQ**.

Esimerkkejä

- **EF**(*started* $\wedge$ $\neg$ *ready*)
On mahdollista päästä tilaan, jossa *started* tosi muttei *ready*.
- **AG**(*req* $\rightarrow$ **AFack**)
Jos pyyntö tulee, saadaan siihen kuittaus.
- **AGAF***enabled*
enabled on tosi äärettömän usein jokaisella laskentapolulla
- **AGEF***restart*
Jokaisesta tilasta on mahdollista päästä *restart* tilaan

Saavutettavuusominaisuudet

- Yksinkertaisin ominaisuusluokka, joka ilmaisee, että jokin järjestelmän tila (jossa annetut ehdot *P* ovat voimassa) on saavutettavissa (järjestelmän alkutilasta).
- Vastaava temporaalilause: **EF***P*.
- Esimerkkejä:
EF(*started* $\wedge$ $\neg$ *ready*)
EF(*restart*)
- Monimutkaisempi luokka: ehdollinen saavutettavuus **E**(*QUP*)
- Esimerkki: **E**($\neg$ *restartUready*)

Vaatimusmäärittelyt

- Temporaalilogiikkaa käytetään reaktiivisten järjestelmien vaatimusmäärittelyyn
- Tyypilliset järjestelmän vaatimukset voidaan jakaa seuraaviin luokkiin
 - Saavutettavuusominaisuudet
 - Turvallisuusominaisuudet
 - Elävyysominaisuudet
 - Reiluusominaisuudet

Turvallisuusominaisuudet

- Turvallisuusominaisuudet ilmaisevat, ettei mitään pahaa ei tapahdu.
- Turvallisuusominaisuudella tarkoitetaan vaatimusta, jolle löytyy aina "äärellinen vastasuoritus":
jos järjestelmä ei toteuta annettua turvallisuusominaisuutta, on sillä äärellinen suoritus, joka rikkoo ominaisuuden.
- Esimerkkejä
 - Keskinäinen poissulkeminen: **AG** $\neg$ (*atCS*₁ $\wedge$ *atCS*₂)
 - Osittainen oikeellisuus: *atl*₀ $\wedge$ *P* $\rightarrow$ **AG**(*atl*_h $\rightarrow$ *Q*)

Elävyyssominaisuudet

- Elävyyssominaisuudet ilmaisevat, että jotain hyvää tapahtuu.
- Elävyyssominaisuudella ei ole "äärellistä vastasuoritusta": jos järjestelmä ei toteuta annettua elävyyssominaisuutta, tämä näkyy vain äärettömissä suorituksissa.
- Esimerkkejä
 - (Toistettava) saavutettavuus: $\mathbf{AGF} \text{restart}$
 - Temporaali-implikaatio: $\mathbf{AG}(P \rightarrow \mathbf{AF}Q)$
 - Nälkiintymättömyys: $\mathbf{AG}(atTry_i \rightarrow \mathbf{AF}atCS_i)$
 - Totaalinen oikeellisuus: $atl_0 \wedge P \rightarrow \mathbf{AF}(atL_h \wedge Q)$

Reiluusominaisuudet ja CTL

- Käytettäessä CTL-logiikkaa reiluusvaatimukset käsitellään muuttamalla polkukvanttorien ($\mathbf{A}/\mathbf{E}$) semantiikkaa: kvantifiointi on yli reilujen polkujen (eikä kaikkein polkujen kuten perustapauksessa).
- Reilusehdot annetaan joukkona lauseita F .
- Täysi polku x on ***F-reilu*** joss jokaiselle $P \in F$ jokin tila, jossa P on tosi, esiintyy äärettömän usein polulla x .

Reiluusominaisuudet

- Reiluusominaisuudet ovat elävyyssominaisuuksia, jotka vaativat, että annetun ehdon toteuttava tila toistuu äärettömän usein.
- Reilusehdot eivät ole suoraan ilmaistavissa CTL-logiikalla mutta ovat LTL-logiikalla.
- Esimerkkejä
 - Määritellään prosessille atomilauseet *en* (prosessi on toimintavalmis) ja *ex* (prosessi suoritetaan).
 - Ehdoton reiluus: $\mathbf{GF} \text{ex}$
 - Heikko reiluus: $\mathbf{FGen} \rightarrow \mathbf{GF} \text{ex}$
 - Vahva reiluus: $\mathbf{GF} \text{en} \rightarrow \mathbf{GF} \text{ex}$

Reiluusominaisuudet ja CTL

- F -reilu semantiikka ($\models_F$) siis huomioi ainoastaan F -reilut polut.
- Relatio $\models_F$ määritellään kuten $\models$ paitsi, että polkukvantifiointi koskee vain F -reiluja polkuja:
 - $\mathcal{M}, s \models_F P$ joss on olemassa tilasta s alkava ***F-reilu*** täysi polku ja $v(s, P) = \text{true}$, kun P on atomilause
 - $\mathcal{M}, s \models_F \mathbf{A}(PUQ)$ joss mallissa $\mathcal{M}$ kaikille ***F-reiluille*** täysille poluille $(s_0, s_1, \dots)$ missä $s = s_0$, on olemassa i , jolle $\mathcal{M}, s_i \models_F Q$ ja kaikille $j < i$, $\mathcal{M}, s_j \models_F P$.
 - $\mathcal{M}, s \models_F \mathbf{E}(PUQ)$ joss mallissa $\mathcal{M}$ on olemassa ***F-reilu*** täysi polku $(s_0, s_1, \dots)$ siten, että $s = s_0$ ja on olemassa i , jolle $\mathcal{M}, s_i \models_F Q$ ja kaikille $j < i$, $\mathcal{M}, s_j \models_F P$.
- Esim. ehdoton reiluus: $F = \{\text{ex}\}$ ja reilu kanava: $F = \{\text{send} \rightarrow \text{rec}\}$